

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Biudžetinė įstaiga, Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius, tel. (8 5) 261 6466, faks. (8 5) 261 6813, El. p. lat@teismas.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602032

Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai

2023 05 04 Nr.

Į 2023 04 18 Nr.(1.6Mr)2T-424

Per TAIS

**DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ
(DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APYLINKIŲ TEISMŲ ĮSTEIGIMO IR JŲ VEIKLOS
TERITORIJŲ NUSTATYMO ĮSTATYMO NR. I-2375 PAKEITIMO ĮSTATYMO,
APYLINKIŲ TEISMŲ REORGANIZAVIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMO „DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO, LIETUVOS
APELIACINIO TEISMO, APYGARDŲ TEISMŲ ĮSTEIGIMO, APYGARDŲ TEISMŲ
VEIKLOS TERITORIJŲ NUSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
PROKURATŪROS REFORMAVIMO“ NR. I-497 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL APYLINKIŲ
TEISMŲ REORGANIZAVIMO“, LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMO
NR. I-480 101 IR 119 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 62¹, 304, 441 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 62² IR 62³ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 168, 214, 225, 372
IR 373 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ)**

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme susipažinus su pirmiau nurodytais įstatymų projektais, pritariame, kad šiais projektais siekiama svarbių apylinkių teismų tinklo optimizavimo, apylinkių teismų, juose dirbančių teisėjų darbo krūvio subalansavimo, spartesnio bei veiksmingesnio civilinio ir baudžiamojo proceso tikslų. Šie tikslai susieti su siūlomomis neabejotinai būtinomis korekcijomis, kurių įgyvendinimas daugeliu atžvilgių paremtas įtikinamais, objektyviai pagrįstais sprendiniais.

Teikiamais siūlymais nekvestionuojama projektais siekiamų tikslų nauda teismų sistemai, tik siekiama atkreipti dėmesį į galimybes padidinti projektų veiksmingumą, paskatinti tolimesnę diskusiją ir bendradarbiavimą dėl projektų turinio.

1. Dėl apylinkių teismų tinklo optimizavimo

Svarstyтина, ar šis optimizavimas savalaikis, t. y. kaip jis dera su jau įgyvendintomis ir lygiagrečiai siūlomomis diegti reformomis, pvz., su neseniai įvykdyta bylų priskyrimo nagrinėti kitam teismui reforma, kurios rezultatai kol kas neįvertinti, ir nėra aišku, kaip jie koreliuoja su siūloma naująja reforma (patvirtina ar paneigia šios reikalingumą); su dar tik rengiama teisėjo optimalaus darbo krūvio nustatymo metodika, kuri galimai pareikalautų kompleksiško visos teismų sistemos, ne tik apylinkių teismų tinklo, optimizavimo; kol kas neįvertintas ir nuo šių metų sausio 1 d. įsigaliojusio civilinių bylų, kuriose ieškinio suma yra iki 100 000, perdavimo nagrinėti apylinkių teismams efektas šių teismų krūvio atžvilgiu; pasigestina

prognozių, paremtų objektyviais skaičiavimais, kaip padidėtų teisėjų darbo krūviai, įskaičiavus į juos ir vykimo laiką į teismo posėdį, turint omenyje, kad po reformos padaugėtų teisėjų vykimo į kitus apylinkių teismus ar rūmus atvejų; tikslinga būtų turėti išsamų tinklo pertvarkos kaštų ir naudos balansą, taip visapusiškai išsiaiškinant, ar optimizavimas nereikalauja, o jei reikalauja, tai kokių ir kiek papildomų išlaidų užtikrinant teismo paslaugų prieinamumą žmogui. Svarstyтина, ar nebūtų tikslinga šiuo metu tik spręsti klausimą dėl tam tikrų apylinkių teismų rūmų naikinimo, o kitus sprendinius svarstyti, tik įvertinus papildomus duomenis.

Svarstytinas ir klausimas dėl teisėjo darbo vietos nustatymo tvarkos, jos reglamentavimo. Šiuo metu teisėjo darbo vieta nustatoma Respublikos Prezidento dekretu. Kaip ir kur ji būtų nustatoma (rūmuose ar infrastruktūroje) vykdant apylinkių teismų tinklo optimizavimo reformą, neaišku. Šiuo atžvilgiu projektuose kol kas lieka spraga. Darant prielaidą, kad darbo vietą nustatys teismo pirmininkas administravimo tvarka, galimai kiltų klausimas dėl tokio reguliavimo suderinamumo su konstituciniu teisėjų nepriklausomumo principu, jei tai būtų atliekama ne pagal iš anksto žinomus kriterijus. Siekiant kuo didesnio teisinio aiškumo, gerbiant teisėjų, kuriuos palies reforma, pagrįstus lūkesčius, siūlomuose projektuose teisėjo darbo vietos nustatymas turėtų būti aiškiai sureguliuotas.

Lieka atviras klausimas dėl teisėjų skaičiaus teismuose nustatymo (kokio teisėjų skaičiaus siektina, pagal kokius konkrečius kriterijus jis nustatytinas, kaip jis patvirtintinas). Apie ketinimą mažinti apylinkių teismų teisėjų skaičių nurodoma tik aiškinamajame rašte, nors akivaizdu, kad siūlomais įstatymų projektais šis klausimas nėra sprendžiamas. Nepaisant to, aiškinamajame rašte nurodomi sutaupymo kaštai didžiąja dalimi susiję būtent su teisėjų skaičiaus mažinimu. Tik susitarus dėl objektyvių kriterijų, teisėjų skaičiaus mažinimo klausimas turėtų būti sprendžiamas sistemiškai visų teismų pakopų atžvilgiu.

2. Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (CPK) pakeitimų

2.1. Dėl siūlomo CPK 62² str. 1 d. taikymo išimtinio teismo teismo atveju

Susipažinus su projektais, nėra aišku, koks yra CPK 62² str. 1 d. santykis su išimtinio teismo teismo taisyklėmis (CPK 31 str.). Galėtų būti suprantama, kad siūlomo CPK 62² str. 1 d. *de facto* kai kuriais atvejais leistų nesivadovauti išimtinio teismo teismo taisyklėmis. Pavyzdžiui, nagrinėjant bylą dėl nuosavybės teisės įgijimo pagal įgyjamąją senatį nustatymo. Svarstyтина, ar nereikėtų įtvirtinti tam tikrų išimčių išimtinio teismo teismo atveju.

2.2. Dėl prioriteto suteikimo bylų nagrinėjimui naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas

Siūlomoje CPK 62² str. 3 d. nustatomas bylų nagrinėjimo naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas prioritetas galėtų kelti abejonių. Svarstyтина, ar CPK neturėtų skatinti bylos nagrinėjimo žodine tvarka „gyvai“ ir, tik egzistuojant palankioms aplinkybėms bei esant šalių prašymams, nagrinėti bylas naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas. CPK įtvirtinti betarpiškumo ir žodiškumo principai turėtų nulemti tai, kad bylos nagrinėjimas naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas yra ne prioritetas, o tik viena iš galimų alternatyvų.

2.3. Dėl siūlomos CPK 441 str. 2 d. formuluočių

Projekto rengėjai siūlo tokią CPK 441 str. 2 d. formulotę: „Jeigu ieškinio suma neviršija šio straipsnio 1 dalyje nustatytos sumos, bylą nagrinėjantis teismas turi teisę pats nuspręsti, koku būdu nagrinėti bylą. Byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai bylą žodinio proceso tvarka prašo nagrinėti bent viena šalis arba teismas pripažįsta, kad žodinis bylos nagrinėjimas būtinas.“

CPK 441 str. 2 d. pirmojo sakinio teiginys „bylą nagrinėjantis teismas turi teisę pats nuspręsti, koku būdu nagrinėti bylą“ būtų/vertintinas kaip perteklinis. Siūlytume pasvarstyti

dėl pastarojo teiginio atsisakymo, CPK 441 str. 2 d. išdėstant taip: „Jeigu ieškinio suma neviršija šio straipsnio 1 dalyje nustatytos sumos, byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai byla žodinio proceso tvarka prašo nagrinėti bent viena šalis arba teismas pripažįsta, kad žodinis bylos nagrinėjimas būtinas.“

3. *Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (BPK) pakeitimų*

3.1. *Dėl siūlomų BPK 168 ir 214 straipsnių pakeitimų*

Projekte BPK 168 ir 214 straipsnių pakeitimais siūloma panaikinti galimybę apygardų teismams skusti apylinkių teismų sprendimus, kuriais išnagrinėti ir atimesti skundai dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą arba ikiteisminio tyrimo nutraukimo. Šiais sprendimais, prilygstančiais teismo baigiamiesiems aktams, užkertamas tolimesnis kelias, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Europos Sąjungos teisės ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių (pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Sokolovas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 10049/20) reikalavimus baudžiamosiomis teisės priemonėmis veiksmingai ginti galimai nukentėjusių nuo atitinkamų nusikalstamų veikų asmenų teises ir viešąjį interesą. Atsižvelgiant į tokių apylinkių teismų sprendimų svarbą ir Konstitucijoje įtvirtintus Lietuvos teisinės sistemos ypatumus, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, yra pagrindas manyti, kad galimybės apskusti šiuos sprendimus panaikinimas galimai prieštarautų konstitucinei proceso dalyvių teisei apskusti žemesnio teismo sprendimą aukštesniam teismui, šie apylinkių teismų sprendimai neturėtų būti laikomi tais išimtiniais teismo sprendimais, kurie gali būti neskundžiami aukštesniam teismui (pvz., Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai). Vertinant apskundimo galimybes, svarbiausia yra ne apskundimo pakopų skaičius, bet sudaryta pati galimybė minėtų apylinkių teismų sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą patikrinti apygardų teismuose, kurių teisėjams keliami aukšti (aukštesni už apylinkės teismų teisėjams) patirties, kvalifikacijos reikalavimai. Pavyzdžiui, nutraukiant ikiteisminį tyrimą gali būti sprendžiami ir sudėtingi teisės ir faktų klausimai. Be to, panaikinus aptariamą apskundimo galimybę, būtų sudarytos dar didesnės prielaidos formuotis skirtingai apylinkių teismų praktikai taikant baudžiamuosius įstatymus ir taip pažeisti konstitucinį asmenų lygybės principą (pvz., Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai).

3.2. *Dėl kasacinio proceso spartinimo*

Siekiat užtikrinti greitesnę ir racionalesnę kasacinių baudžiamųjų bylų nagrinėjimą, siūlytina taip pat apsvaistyti galimybę papildyti projektą nuostatomis, kuriomis būtų plečiama rašytinė kasacija, atsisakant toliau nurodytų privalomų kasacinės bylos nagrinėjimo žodine tvarka pagrindų, paliekant dėl žodinio proceso būtinybės tokiais atvejais bendra tvarka spręsti atrankos kolegijai ir bylų nagrinėjančiai kolegijai: byla perduota nagrinėti išplėstinei septynių teisėjų kolegijai ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinei sesijai (BPK 374² str. 1 d. 2 p.); byla pirmosios instancijos tvarka nagrinėjo apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija (BPK 374² str. 1 d. 3 p.); apeliacinės instancijos teismas BPK 329 straipsnio 1–3 punktuose numatytais atvejais yra panaikinęs pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir priėmęs naują nuosprendį (BPK 374² str. 1 d. 3 p.).

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 188602032, Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl įstatymų projektų Nr. I-2375 pakeitimo įstatymo
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-05-04 Nr. 5T-141
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	2023-05-04 Nr. 1T-556
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Danguolė Bublienė, Pirmininkas, Pirmininko tarnyba
Sertifikatas išduotas	DANGUOLĖ BUBLIENĖ, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Nacionalinė teismų administracija LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-04 10:13:28 (GMTZ)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-04 13:13:44 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT
Sertifikato galiojimo laikas	2021-06-14 14:16:37 – 2023-06-14 14:16:37
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Gauto dokumento registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2022-05-19 16:48:06 iki 2025-05-18 16:48:06
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Liteko 2
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2023-05-04 14:23:23)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2023-05-04 14:23:23 DBSIS